

Original Article

นิพนธ์ต้นฉบับ

ประสิทธิผลของการอบรมวิทยากร สร้างพลังชุมชน

พาสี พฤกษ์สุนันท์

มีนาภา บัววัฒนา

อุบล จันทรเพชร

ศูนย์อนามัยที่ ๔ ราชบุรี กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการอบรมด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในด้านผลสัมฤทธิ์ของความรู้และเจตคติต่อการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ และความพึงพอใจต่อกระบวนการอบรม โดยการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลสองครั้ง (one - group pre and post test design) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้เข้าอบรมที่เป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เขต ๔ จำนวน ๑๒๓ คน ประเมินผลการฝึกอบรมโดยใช้แบบสอบถามความรู้และเจตคติก่อนและหลังการอบรม รวมทั้งแบบประเมินตนเองและแบบประเมินความพึงพอใจต่อการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และฐานนิยม) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงกรกฎาคม ๒๕๔๘

ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่เพิ่มขึ้นกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$ และ $= 0.002$ ตามลำดับ) การประเมินตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างการอบรม อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจในเรื่องหลักสูตร หัวข้อวิชา คณะวิทยากร และการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด รวมทั้งสามารถวางแผนจัดการอบรมการสร้างพลังชุมชน และสามารถเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบในระดับมากและปานกลาง ตามลำดับ

ดังนั้น ควรจะได้ขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิทยากรสร้างพลังชุมชนในประเด็นอื่น ๆ ได้ และควรมีการติดตามประเมินผลหลังการอบรม รวมทั้งให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ที่ผ่านการอบรมเมื่อไปปฏิบัติงานจริงในพื้นที่และกระตุ้นให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะเพิ่มประสิทธิผลของการอบรม

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, วิทยากรกระบวนการ, พลังชุมชน, เมืองน่าอยู่

บทนำ

การมีสุขภาพดี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และเป็นเป้าหมายทางสังคมที่ยอมรับกันทั่วโลก ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก : องค์การอนามัยโลก ประเทศไทย

กลไกสำคัญในการมีสุขภาพดีคือ การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเอง (self reliance) ของคนและชุมชน^(๑) ดังนั้น แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์

ในการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืนเพื่อการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี คือการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมระดับต่าง ๆ รวมทั้งมีการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมให้กระจายครอบคลุมทั่วประเทศ^(๓) ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องกระตุ้นให้พลเมืองของตนได้ร่วมคิด ร่วมประเมินศักยภาพของพื้นที่ กำหนดวิสัยทัศน์ วางเป้าหมาย กลยุทธ์การพัฒนา กำหนดแผนงานหรือกิจกรรม ตลอดจนการจัดทำดัชนีความน่าอยู่เพื่อการติดตามประเมินผลบนพื้นฐานการพึ่งพาทรัพยากรของชุมชนเป็นหลัก โดยภาครัฐส่วนกลางทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้งถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์^(๓) และการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ หน่วยงานภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้พร้อมเข้าร่วมพัฒนา โดยกระบวนการสร้างพลังในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกันด้วยความสามัคคีเกื้อกูลกัน ให้ชุมชนได้มีโอกาสตัดสินใจและเลือกหนทางในการแก้ปัญหาของชุมชนเอง^(๔)

ดังนั้น วิทยากรหรือผู้เกี่ยวข้องในการสร้างพลังชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุน/ผู้ส่งเสริม (facilitator) หรือผู้ประสานงาน (coordinator) ในการจัดให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งวางแผนการประชุมปฏิบัติการซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในชุมชน^(๔) วิทยากรต้องมีคุณภาพและได้รับการอบรมอย่างดีในเรื่องแนวคิด เนื้อหา กระบวนการ ขั้นตอน และเทคนิคในการสร้างพลังชุมชน จึงจะสามารถมีบทบาทสำคัญในการนำหลักการและแนวทางการสร้างพลังชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมการสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม จากความสำคัญดังกล่าวจึงได้ศึกษาประสิทธิผลของการอบรมวิทยากรสร้างพลังชุมชนเพื่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ เพื่อประเมินประสิทธิผลของการอบรมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในด้านผล

สัมฤทธิ์ของความรู้และเจตคติของผู้เข้าอบรมต่อการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมต่อกระบวนการอบรม ซึ่งจะเป็นโยบายต่อการนำเสนอแนวทางการสร้างพลังในชุมชนสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดี่ยว วัดผลสองครั้ง (one - group pre-post test design) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เข้ารับการอบรมวิทยากรสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สุพรรณบุรี นครปฐม กาญจนบุรี สระบุรี และอื่น ๆ ได้แก่ ลพบุรี ชัยนาท และอ่างทอง จากการอบรม ๒ รุ่น โดยรุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๗ มิถุนายน ๒๕๔๔ และรุ่นที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๕-๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มีจำนวนทั้งหมด ๑๔๓ คน

การอบรมจัดโดยศูนย์อนามัยที่ ๔ ราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะพื้นฐานการเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชน และสามารถนำหลักการและแนวทางการสร้างพลังชุมชนไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้ จัดการอบรมโดยใช้วิธีจำลองเหตุการณ์การสร้างพลังชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการกำหนดเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน (future search conference) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (participatory rural appraisal) การระดมความคิดของทุกคนโดยการใช้บัตรคำ (meta plan) การนำเสนอผลการระดมความคิดด้วยแผนที่ความคิด (mind mapping) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การทำแผนที่ทางสังคม (การใส่เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ทุนทางสังคมด้าน

ต่าง ๆ ที่มีในชุมชนไว้ในแผนที่ของชุมชน) การนำเสนอข้อมูลด้วยละคร เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและสนุกเพลิดเพลิน เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม นำมาจากการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนำอยู่ชุมชนนำอยู่สำหรับวิทยากรกระบวนการ^(๖) โดยใช้แบบสอบถามความรู้และเจตคติก่อนและหลังอบรม รวมทั้งแบบประเมินตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมแบ่งเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยจำแนกเป็น ๒ ข้อใหญ่ คือ (๑) การมีส่วนร่วมกิจกรรม จำนวน ๓ ข้อย่อย และ (๒) ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการอบรม จำนวน ๑๒ ข้อย่อย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการอบรม แบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยจำแนกความพึงพอใจต่อการอบรม เป็น ๕ หัวข้อได้แก่ (๑) ความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวม (๒) ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับในแต่ละหัวข้อ (๓) คณะวิทยากร (๔) การบริหารจัดการ และ (๕) การปฏิบัติและการนำไปใช้ ซึ่งในแต่ละหัวข้อจะแบ่งออกเป็นข้อย่อย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (paired t-test) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

หลักสูตรการอบรม ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑. การประชุมนิเทศ แนะนำตัว และความคาดหวังจากการอบรม
๒. การทดสอบความรู้และเจตคติ ก่อนการอบรม
๓. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน
๔. การบรรยายเรื่องการสร้างพลังชุมชนกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ การพัฒนาเมืองนำอยู่ และเมืองไทยแข็งแรง เทคนิควิธีการสร้างพลังชุมชนโดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และบทบาทของวิทยากร

๕. การจำลองสถานการณ์และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนำอยู่ชุมชนนำอยู่ ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอนได้แก่ (๑) การกำหนดเป้าหมายของชุมชน (๒) การประเมินสภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (๓) การกำหนดวิสัยทัศน์และการยกร่างแผนแม่บทชุมชนและก่อตั้งสภาชุมชน (๔) การศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็ง (๕) การกำหนดแผนแม่บทชุมชนและจัดทำแผนปฏิบัติการ (๖) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและการทำงานเป็นทีม และ (๗) การติดตามประเมินผลโดยชุมชน ซึ่งมีการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวันโดยตัวแทนของผู้เข้าอบรม และสรุปประเด็นสำคัญทุกขั้นตอนโดยทีมวิทยากร รวมทั้งให้ผู้เข้าอบรมได้ประเมินตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรม

๖. การทดสอบความรู้ เจตคติ และประเมินความพึงพอใจหลังการอบรม

ผลการศึกษา

จำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด ๑๔๓ คน มีผู้ตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐ ผลการศึกษามีดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมเป็นตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ ๘๖.๐ รองลงมาคือ เทศบาล ร้อยละ ๓๑.๗ และหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ ๑๒.๒ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ ๕๒.๐ อายุ ๓๐-๔๐ ปีร้อยละ ๔๓.๙ อายุเฉลี่ย ๓๕ ปี การศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ ๗๒.๔) รายได้ ๗,๕๐๐-๑๐,๐๐๐ บาทร้อยละ ๓๓.๓ ทำงานรับผิดชอบในลักษณะผู้ปฏิบัติร้อยละ ๖๒.๖ มีประสบการณ์การทำงานในชุมชน ๐-๑ ปีร้อยละ ๕๖.๑ ไม่เคยอบรมด้านการจัดทำแผนแม่บทชุมชนร้อยละ ๔๐.๕ ไม่เคยอบรมการสร้างพลังชุมชนร้อยละ ๔๗.๐ ไม่เคยอบรมด้านการพัฒนาเมืองนำอยู่ชุมชนนำอยู่ร้อยละ ๘๐.๓ และไม่เคยอบรมวิทยากรกระบวนการร้อยละ ๘๕.๘

ตารางที่ ๑ ความแตกต่างของคะแนนความรู้ และเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = ๑๒๓)

ระดับการวัด	คะแนนความรู้เจตคติ				t	p - value
	ก่อนอบรม		หลังอบรม			
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
ความรู้	๑๑.๒๘	๒.๔๗	๑๓.๖๘	๒.๕๐	-๕.๔๓๐	< ๐.๐๐๑
เจตคติ	๖๗.๘๖	๔.๖๑	๖๘.๔๑	๕.๓๕	-๓.๑๕๓	๐.๐๐๒

๒. ผลการทดสอบการเรียนรู้ ผู้เข้าอบรมมีคะแนนความรู้ก่อนและหลังการอบรมเฉลี่ย ๑๑.๒๘ และ ๑๓.๖๘ คะแนน ตามลำดับ คะแนนความรู้หลังการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < ๐.๐๐๑$) การทดสอบเจตคติต่อการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่ ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเจตคติหลังการอบรมเฉลี่ย ๖๘.๔๑ คะแนน เพิ่มขึ้นจากก่อนการอบรม ($X = ๖๗.๘๖$ คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = ๐.๐๐๒$) (ตารางที่ ๑)

๓. การประเมินผลตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีผู้ตอบแบบประเมิน ๑๒๒ คน ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมในระดับมากทุกข้อ (ตารางที่ ๒)

๔. ผลการประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการอบรม มีผู้ตอบแบบประเมิน ๑๒๒ คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เกือบทุกข้อยกเว้นหัวข้อ "สามารถเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบในระดับใด" ซึ่งส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในระดับปานกลางถึงมาก (ตารางที่ ๓)

วิจารณ์

๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการอบรม : จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมจะต่างกันไม่มากนัก แต่ก็มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < ๐.๐๐๑$ และเท่ากับ ๐.๐๐๒ ตามลำดับ)

แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรอบรมนี้มีผลทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่เพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะหลักสูตรและกระบวนการจัดอบรมได้จำลองสถานการณ์จริงในการสร้างพลังชุมชนโดยการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)^(๑) ได้กำหนดให้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและใช้เป็นกิจกรรมหรือแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญขั้นตอนแรก คือการเตรียมวิทยากรกระบวนการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้หลักสูตรและการจัดอบรมครั้งนี้เป็นเรื่องที่เกือบทุกหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชนให้ความสนใจ สำหรับการฝึกอบรมครั้งนี้ผู้เข้าอบรมอยู่ในสถานการณ์จำลองกระบวนการทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกๆ โดยแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น ๗ ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องและมีความต่อเนื่องกัน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เข้าอบรมแต่ละคน โดยการใช้เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน^(๒) วิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม^(๓) บัตรคำ^(๔) แผนที่ความคิด^(๕) การทำแผนที่แสดงทุนทางสังคม^(๖) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การนำเสนอข้อมูลด้วยการ

ตารางที่ ๒ การประเมินผลตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น* (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
๑. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม				
๑.๑ ฟังผู้อื่นพูดอย่างตั้งใจ	๑๗ (๑๒.๓)	๕๐ (๓๗.๘)	๑๗ (๑๓.๕)	-
๑.๒ เสนอความคิดเห็นหรือเล่าประสบการณ์ของตนเองต่อกลุ่ม	๖ (๔.๕)	๖๔ (๕๒.๕)	๔๕ (๔๐.๒)	๓ (๒.๔)
๑.๓ ทำงานกลุ่มอย่างเข้มแข็ง	๑๖ (๑๓.๑)	๘๓ (๖๘.๐)	๒๓ (๑๘.๕)	-
๒. ความเห็นต่อกิจกรรม				
๒.๑ มีความสนุก	๒๕ (๒๐.๕)	๗๕ (๖๔.๘)	๑๗ (๑๓.๕)	๑ (๐.๘)
๒.๒ เปิดโอกาสให้เรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิก	๒๑ (๑๗.๒)	๘๐ (๖๕.๖)	๒๑ (๑๗.๒)	-
๒.๓ เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ (จินตนาการ)	๒๐ (๑๖.๔)	๘๒ (๖๗.๒)	๒๐ (๑๖.๔)	-
๒.๔ เสริมสร้างความคิดวิเคราะห์	๑๕ (๑๕.๖)	๘๑ (๖๖.๔)	๒๒ (๑๘.๐)	-
๒.๕ ส่งเสริมวิธีค้นหาปัญหาของชุมชน	๑๕ (๑๕.๖)	๘๓ (๖๘.๐)	๒๐ (๑๖.๔)	-
๒.๖ ส่งเสริมการค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ทาง	๒๓ (๑๘.๕)	๘๕ (๗๓.๐)	๑๐ (๘.๑)	-
๒.๗ ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตัดสินใจเอง	๒๒ (๑๘.๐)	๘๗ (๗๑.๓)	๑๓ (๑๐.๗)	-
๒.๘ สร้างความเข้าใจในเทคนิคการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนนำอยู่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี	๒๔ (๑๙.๗)	๘๑ (๖๖.๔)	๑๗ (๑๓.๕)	-
๒.๙ เปิดโอกาสให้มีการประเมินผลตนเองและประเมินผลกิจกรรม	๒๔ (๑๙.๗)	๘๓ (๖๘.๐)	๑๕ (๑๒.๓)	-
๒.๑๐ สร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดของเมื่องนำอยู่/ชุมชนนำอยู่	๒๖ (๒๑.๓)	๘๓ (๖๘.๐)	๑๓ (๑๐.๗)	-
๒.๑๑ สร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดการสร้างพลังชุมชน	๒๔ (๑๙.๗)	๘๗ (๗๑.๓)	๑๑ (๘.๐)	-
๒.๑๒ สร้างทักษะการนำทนาการชุมชนด้วยเกมส์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน	๑๕ (๑๕.๖)	๘๐ (๖๕.๕)	๒๓ (๑๘.๕)	-

*ไม่มีผู้ตอบน้อยที่สุด

ตารางที่ ๓ ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. หลักศูตรโดยรวม					
๑.๑ วัตถุประสงค์ของการอบรมมีความชัดเจน เหมาะสมกับผู้เข้าร่วม	๓๑ (๒๕.๔)	๔๒ (๖๗.๒)	๕ (๗.๔)	-	-
๑.๒ รายละเอียดของเนื้อหาโดยภาพรวมเหมาะสม กับผู้เข้าฝึกอบรม (ความถูกต้อง/ความครอบคลุม)	๒๖ (๒๑.๓)	๔๖ (๗๐.๕)	๑๐ (๘.๒)	-	-
๑.๓ วิธีการ/รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรม	๓๐ (๒๔.๖)	๔๐ (๖๕.๖)	๑๒ (๕.๘)	-	-
๑.๔ เกมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	๒๕ (๒๓.๘)	๖๖ (๕๔.๒)	๒๖ (๒๓.๒)	-	๑ (๐.๘)
๒. ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับในแต่ละหัวข้อ					
๒.๑ การสร้างพลังชุมชนกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่	๒๓ (๑๘.๕)	๘๘ (๗๒.๑)	๑๑ (๕.๐)	-	-
๒.๒ การพัฒนาเมืองน่าอยู่และเมืองไทยแข็งแรง	๒๒ (๑๘.๐)	๘๕ (๖๕.๗)	๑๕ (๑๒.๓)	-	-
๒.๓ วิทยาการและเทคโนโลยีวิธีการสร้างพลังชุมชน	๒๕ (๒๐.๕)	๘๕ (๖๕.๗)	๑๒ (๕.๘)	-	-
๒.๔ การจัดทำแผนแม่บทชุมชน					
๒.๔.๑ การกำหนดเป้าหมายของชุมชน	๑๗ (๑๓.๕)	๕๔ (๓๗.๑)	๑๑ (๕.๐)	-	-
๒.๔.๒ การประเมินสภาพปัญหาและ วิเคราะห์ปัญหาชุมชน	๒๒ (๑๘.๐)	๘๔ (๖๘.๕)	๑๖ (๑๓.๑)	-	-
๒.๔.๓ การกำหนดวิสัยทัศน์และยกร่าง แผนแม่บทชุมชน	๒๑ (๑๗.๒)	๘๘ (๗๒.๑)	๑๓ (๑๐.๗)	-	-
๒.๔.๔ การก่อตั้งสภาชุมชนและกำหนด บทบาทหน้าที่	๑๕ (๑๕.๖)	๖๘ (๖๓.๕)	๒๕ (๒๐.๕)	-	-
๒.๔.๕ การศึกษาสถานการณ์ชุมชนเข้มแข็ง	๒๓ (๑๘.๕)	๖๖ (๖๓.๑)	๑๘ (๑๔.๘)	๒ (๑.๖)	๒ (๑.๖)
๒.๔.๖ การกำหนดแผนแม่บทชุมชนและ ทำแผนปฏิบัติการ	๒๐ (๑๖.๔)	๖๕ (๖๔.๘)	๒๓ (๑๘.๘)	-	-
๒.๕ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและการ ทำงานเป็นทีม	๒๒ (๑๗.๕)	๘๕ (๗๒.๔)	๑๑ (๘.๘)	-	-
๒.๖ การติดตามประเมินผลโดยชุมชน	๑๐ (๘.๒)	๘๕ (๖๕.๗)	๒๖ (๒๒.๑)	-	-

ตารางที่ ๓ ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. คณะวิทยากร					
๓.๑ ความรอบรู้/เตรียมความพร้อม	๕๖ (๔๕.๕)	๖๓ (๕๑.๖)	๓ (๒.๕)	-	-
๓.๒ การถ่ายทอด/สื่อความหมายชัดเจนเข้าใจง่าย	๔๕ (๓๖.๕)	๓๑ (๕๘.๒)	๖ (๔.๕)	-	-
๓.๓ เชื่อมโยงสอดคล้องกับสื่อและเอกสารประกอบการศึกษา	๔๐ (๓๒.๘)	๓๔ (๖๐.๓)	๘ (๖.๕)	-	-
๓.๔ สรุปรประเด็นสำคัญเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจ	๔๗ (๓๘.๕)	๓๑ (๕๘.๒)	๔ (๓.๓)	-	-
๔. การบริหารจัดการ					
๔.๑ ระยะเวลาในการฝึกอบรมตลอดทั้งหลักสูตร	๒๒ (๑๘.๐)	๖๔ (๕๒.๕)	๒๕ (๒๓.๘)	๓ (๕.๓)	-
๔.๒ สถานที่ฝึกอบรม	๒๘ (๒๓.๐)	๓๔ (๖๐.๓)	๒๐ (๑๖.๓)	-	-
๔.๓ บรรยากาศในการฝึกอบรม	๓๒ (๒๖.๒)	๓๔ (๖๐.๓)	๑๖ (๑๓.๑)	-	-
๔.๔ การอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม	๓๐ (๒๔.๖)	๘๐ (๖๕.๖)	๑๒ (๙.๘)	-	-
๕. การปฏิบัติและการนำไปใช้					
๕.๑ สามารถวางแผนจัดอบรมการทำแผนแม่บทชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ	๑๒ (๙.๘)	๖๒ (๕๐.๘)	๔๔ (๓๖.๑)	๔ (๓.๓)	-
๕.๒ สามารถเป็นวิทยากรกระบวนการสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ	๑๒ (๙.๘)	๕๑ (๔๑.๘)	๕๔ (๔๔.๓)	๕ (๔.๑)	-
๕.๓ ความเหมาะสมของหลักสูตรกับ "วิทยากรสร้างพลังชุมชน"	๒๗ (๒๒.๑)	๓๘ (๖๓.๕)	๑๗ (๑๓.๕)	-	-
๕.๔ ความพึงพอใจต่อหลักสูตร	๔๗ (๓๘.๕)	๖๓ (๕๔.๕)	๘ (๖.๖)	-	-

แสดงละคร เป็นต้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความสนใจ ให้ความร่วมมือ และต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน

ตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าอบรมทั้งด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมและความคิดเห็นต่อกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งปรากฏว่าผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในระดับมากทุกกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมี

ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนำอยู่ชุมชนนำอยู่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการอบรม

๒. ความพึงพอใจต่อการอบรม : ในการอบรมได้จำแนกความพึงพอใจออกเป็น ๕ หัวข้อได้แก่ (๑) ความคิดเห็นต่อการอบรมโดยรวม (๒) ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับในแต่ละหัวข้อ (๓) คณะวิทยากร (๔) การบริหารจัดการ และ (๕) การปฏิบัติและการนำไปใช้วิจารณ์ได้ ดังนี้

ความคิดเห็นต่อการอบรมโดยรวม : ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการอบรมมีความชัดเจน รายละเอียดของเนื้อหาโดยรวม วิธีการและรูปแบบที่ใช้ฝึกอบรม ตลอดจนเกมส์และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก และรองลงมาคือ มากที่สุด อาจเนื่องมาจากการอบรมนี้เน้นให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จึงจำลองสถานการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติโดยการจัดทำแผนแม่บทชุมชน กระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ของแต่ละคน โดยกิจกรรมจะเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม เช่น การใช้เทคนิคบัตรคำ รวมทั้ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ และมีส่วนร่วมกิจกรรมทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เช่น การนำเสนอข้อมูลด้วยการแสดงละครใบ้ นอกจากนี้ การเลือกใช้เกมส์และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับอายุ ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เข้าอบรม ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรมในระดับมากถึงมากที่สุดเช่นกัน

ความพึงพอใจต่อความรู้ความเข้าใจในหัวข้อวิชาของหลักสูตร : ประกอบด้วย (๑) การบรรยายวิชาการ เรื่องการสร้างพลังชุมชนกับการพัฒนาเมืองนำอยู่และเมืองไทยแข็งแรง วิทยากรและเทคนิควิธีการสร้างพลังชุมชน และ (๒) การทำกิจกรรมกลุ่มในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน (ประกอบ ด้วย ๕ ขั้นตอนย่อย) การดำเนินงานตามแผนและทำงานเป็นทีม และการติดตามประเมินผลโดยชุมชน ซึ่งผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มี

ความพึงพอใจระดับมาก อาจเนื่องจากหัวข้อวิชาของหลักสูตรเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่และยั่งยืน^(๓) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามนโยบาย แต่จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปปรากฏว่า ผู้เข้าอบรมมากกว่าร้อยละ ๔๐ ไม่เคยอบรมทั้งด้านการจัดทำแผนชุมชน การสร้างพลังชุมชน การพัฒนาเมืองนำอยู่ชุมชนนำอยู่ และวิทยากรกระบวนการ จึงทำให้ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเมื่อมีหลักสูตรอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ตรงกับความต้องการ และดำเนินการฝึกอบรมโดยการบรรยายวิชาการเพื่อปรับความรู้ความเข้าใจให้ตรงกันแล้วจึงทำกิจกรรมกลุ่มที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรม ตลอดจนให้ทดลองปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน จึงทำให้ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ต่อหัวข้อวิชาของหลักสูตรในระดับมาก

ความพึงพอใจต่อคณะวิทยากร : ประกอบด้วย หัวข้อความรู้และการเตรียมความพร้อม การถ่ายทอดและสื่อความหมาย ความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับสื่อ และการสรุปประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก และรองลงมา คือ ระดับมากที่สุด ทุกหัวข้อที่กล่าวมา อาจเนื่องมาจากทีมวิทยากรของศูนย์อนามัยที่ ๔ ราชบุรี เคยผ่านการฝึกอบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการและการสร้างพลังชุมชนจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เคยเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองของท้องถิ่น (๑๒ ตำบลในจังหวัดราชบุรี) ร่วมกับวิทยากรของประชาคมจังหวัดราชบุรี ทั้งยังเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชนให้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนแกนนำชุมชนและประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ของเขต ๔ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย นอกจากนี้ ในการฝึกอบรมครั้งนี้ วิทยากรฝึกอบรมได้จัดเตรียม

สื่อและเอกสารประกอบการบรรยาย เพิ่มเสริมความเข้าใจในการทำกิจกรรมกลุ่มแต่ละเรื่องหรือขั้นตอน และได้สรุปประเด็นสำคัญเพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จึงทำให้ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด

ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการฝึกอบรม :
ประกอบด้วยหัวข้อเรื่องระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตร สถานที่ฝึกอบรม บรรยากาศในการอบรม และการอำนวยความสะดวกในการอบรม ซึ่งผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก อาจเนื่องจากการจัดอบรมเน้นให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมและฝึกปฏิบัติมากที่สุด มีการกำหนดเงื่อนไขของเวลาในการเริ่มและเลิกการอบรมในแต่ละวันโดยมติของผู้เข้าอบรม และเลือกสถานที่อบรมคือ โรงแรมลองบีช ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นธรรมชาติและติดกับทะเล รวมทั้งวิทยากรและคณะผู้ดำเนินการให้ความเป็นกันเอง พึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าอบรมในแต่ละวัน ตลอดจนอำนวยความสะดวกในทุก ๆ เรื่องที่ทำได้เพื่อให้การอบรมมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงทำให้ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการฝึกอบรมครั้งนี้ในระดับมาก ดังกล่าว

ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติและการนำไปใช้ :
ประกอบด้วยความสามารถในการเป็นวิทยากรกระบวนการ ความสามารถในการวางแผนจัดอบรม ความเหมาะสมของหลักสูตรกับวิทยากรสร้างพลังชุมชน และความพึงพอใจต่อหลักสูตรอบรม ซึ่งผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก เกือบทุกหัวข้อ ยกเว้นความสามารถในการเป็นวิทยากรกระบวนการ ซึ่งส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากการอบรมเน้นที่การมีส่วนร่วมปฏิบัติของผู้เข้าอบรม และจากข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีลักษณะงานเป็นผู้ปฏิบัติ (ร้อยละ ๖๒.๖) มีประสบการณ์การทำงานกับชุมชน ๐-๑ ปี (ร้อยละ ๕๖.๑) เมื่อได้เข้าอบรมในหลักสูตรอบรมที่มีรายละเอียดทุกขั้นตอนเพื่อ

ให้เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง จึงมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมาก แต่ส่วนหนึ่งอาจไม่เคยเป็นวิทยากรในการอบรม รวมทั้งมีประสบการณ์การทำงานกับชุมชนน้อย แม้จะได้รับการอบรมการเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชนแต่อาจยังไม่ค่อยมั่นใจในความสามารถของตนเอง จึงทำให้ผู้เข้าอบรมประเมินความสามารถในการเป็นวิทยากรในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๔๔.๓)

จากผลการศึกษา ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการอบรมครั้งนี้ในระดับมาก ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการอบรมที่แม้ว่าก่อนและหลังการอบรมจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของความรู้และเจตคติซึ่งปรากฏว่าเพิ่มขึ้นไม่มากนัก อาจเนื่องจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่และยั่งยืนยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ปรากฏว่า ผู้เข้าอบรมมากกว่าร้อยละ ๔๐ ไม่เคยผ่านการอบรมทั้งด้านการจัดทำแผนแม่บทชุมชน การสร้างพลังชุมชน การพัฒนาเมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่และการเป็นวิทยากรกระบวนการ ดังนั้น การสร้างความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องนั้น ๆ อาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร สำหรับการจัดอบรมครั้งนี้ใช้เวลาในการอบรม ๔ วัน เน้นที่การฝึกปฏิบัติเพื่อการนำไปใช้ได้จริง โดยจัดเอกสารความรู้และคู่มือประกอบการอบรมเพื่อให้สามารถนำไปศึกษาและทำความเข้าใจในภายหลัง จึงทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มที่โดยไม่ต้องกังวลกับทฤษฎีความรู้มากนักเพราะสามารถไปศึกษาในภายหลังได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินตนเองของผู้เข้าอบรมที่อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการอบรมครั้งนี้ในระดับมาก แม้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรขยายผลของการอบรมด้วยกระบวนการ

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการอบรมบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการสร้างพลังชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากรสร้างพลังชุมชนได้อย่างเหมาะสม

๒. ผู้ผ่านการอบรม เมื่อจะไปสร้างพลังชุมชนในพื้นที่จริง ควรพิจารณาพื้นที่ ประชากร และปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ รวมทั้งประยุกต์การบริหารจัดการและเทคนิคการสร้างพลังชุมชนให้เหมาะสม

๓. ควรมีการติดตามประเมินผลหลังการอบรม ๖ เดือน หรือ ๑๒ เดือน และให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ผ่านการอบรมเมื่อไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ จะทำให้การอบรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและร่วมมืออย่างดียิ่งจากทีมงานชุมชนเข้มแข็ง ศูนย์อนามัยที่ ๔ ราชบุรี และขอขอบคุณ องค์การอนามัยโลกที่สนับสนุนทุนในการดำเนินการอบรม

เอกสารอ้างอิง

๑. ไชยจันทร์ กัมปนาทแสนยากร. เอกสารประกอบการอบรมโครงการเมืองน่าอยู่. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ๗-๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐; ๗ โรงแรมเมอร์เกีย พัทธยา. นนทบุรี: สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๕๐.

๒. คณะกรรมการจัดทำแผน ๕ ของกระทรวงสาธารณสุข. แผน ๕ ของกระทรวงสาธารณสุขตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘). นนทบุรี: กระทรวงชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๔).
 ๓. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙). กรุงเทพมหานคร: กุรุสภา; ๒๕๔๕.
 ๔. Wallerstein N, Bernstein E. Empowerment education: Freires ideas adapted to health education. Health Educ Q 1988; 15:370-94.
 ๕. อลิศรา ชูชาติ, นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, วิไลวรรณ ไทยแก้วทรง. เทคนิคการศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม. นครปฐม : สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล; ๒๕๓๘.
 ๖. อุบล จันทรพิเพชร, พันัส พงศ์สุนันท์, มันทนา บัววัฒนา, จินตนา ชูหมุกดา, จิรัตน์ กอบเกียรติคุณ. การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ สำหรับวิทยากรกระบวนการ. วารสารการศึกษาศาสตร์ ๒๕๔๗; ๑๕:๔๒-๕๑.
 ๗. คณะทำงานประสานงานและเตรียมวิทยากรกระบวนการ. คู่มือวิทยากรกระบวนการ กระบวนการจัดทำแผนชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; ๒๕๔๖.
 ๘. ทวีศักดิ์ นพเกษร. ต้นฉบับร่าง : วิกฤตสังคมไทย ๒๕๔๐ กับบทบาทวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม. เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วม (facilitator) เพื่อจัดเวทีชาวบ้านและเวทีประชาคม . พุศศิกายน ๒๕๕๑.
 ๙. กองอนามัยครอบครัวกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. วิธีวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal - PAR). นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; ๒๕๕๐.
 ๑๐. ชัยวัฒน์ ภิระพันธุ์, ปาริชาติ สถาปิตานนท์. การประชุมอย่างสร้างสรรค์. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง กระบวนการจัดประชุมอย่างสร้างสรรค์: ๑๖-๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ : ๗ โรงแรมชะอำมารีนารีสอร์ท จังหวัดเพชรบุรี; นปท; ๒๕๕๒.
 ๑๑. จินตนา ชูหมุกดา, มันทนา บัววัฒนา, จิรัตน์ กอบเกียรติคุณ. รายงานการสำรวจทุนทางสังคมด้านสุขภาพ จังหวัดราชบุรี. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ๒๕๕๕; ๒๕:๘๔-๙๕.

Abstract **The Effectiveness of a Community Empowerment Training for Facilitators**
Panus Prueksunand, Mantana Buawatana, Ubol Chanpet
Regional Health Center Rachaburi, Department of Health, Ministry of Public Health
Journal of Health Science 2006; 15:259-69.

This was an evaluation research to find out changes in trainees' knowledge and attitude towards community empowerment for healthy city development and to measure level of satisfaction upon the 3-day training process using participatory learning technique. The methodology was one group pre and post test design. The sample size was 123 local authorities' and other related sectors' personnel in region 4 who were trained during June - July 2005. The data was collected by pre and post test and self-evaluation questionnaires and was analyzed by descriptive statistic and paired t-test.

The study found that the trainees had statistically significant increasing in knowledge and attitude towards community empowerment at p-value < 0.001 and 0.002 respectively. By self evaluation, they highly participated in all steps of the training. Also, they rated satisfaction towards the curriculum, contents, trainers and training management highly. Finally, they gained high and moderate confidence on planning and being facilitators of community empowerment respectively.

In conclusion, it should be widely utilized or adapted to build up facilitators' capability in other issues in community development. In addition, post training follow up, supervision, motivation and evaluation must be performed to ensure the highest effectiveness.

Key words: participatory learning, facilitators, community empowerment, healthy cities